

Hilkka Seppälä

Maan tomu ylistää Luojaansa

Eräs lähtökohta ortodoksisen kirkkolaulun perusteisiin.

Ortodoksinen kirkko kohtaa Luojaansa, Kaikkivaltiaan Jumalan laulaen. Laulu on se elementti, jolla maan tomusta muovattu ihminen lähestyy Kaikkivaltiasta taivaan ja maan, kaiken näkyväisen ja näkymättömän Luojaan. Luotu lähestyy Luojaansa kunnioittaen, kiittäen, ylistäen, rukoillen, liturgisen terminologian mukaan myös ”huutaen”¹. Huuto voi olla myös äänetöntä sydäimestä lähtevää intensiivistä avunpyyntöä. Lähestymisen ilmaisuja on lukuisia ja terminologia on monivivahteista. Siihen liittyy kuitenkin lähes aina laulullisuuden viittaava elementti.

Jumalan laulullisesti kohtaamisen aihetta käsitellään tässä kirkon opetuksen, Vanhan testamentin ja hymnografisen aineiston antamien lähtökohtien perusteella. Kyse ei ole vanhoista käytöstä poisjääneistä hymneistä tai hymnifragmenteista, vaan elävästä, sinänsä huomattavan iäkkästä lauluperinteestä.

Jumalan ylistämisen ja lähestymisen lisäksi hymnit ovat ortodoksinen kirkko opetuksen palveluksessa: kirkon dogmatiikka esitetään runollisessa ja laulettavassa muodossa. Hymneissä esiintyvä tietoisuus tulee ilmi kirkon suoranaistakin opetuksesta. Lauletaessa opetus kuitenkin aktualisoituu: sillä on tietyt liturgiset aikansa ja se tulee sakraalitulossa jokaisen jumalanpalvelukseen osallistuvan kuuloon kuulovaikutelmaa intensivoivan melodian välityksellä. Kirkko korostaa palveluksissaan Jumalan laulullisen ylistämisen tärkeyttä.

Laulaminen ei ole kuitenkaan vain yksi opettamisessa ja julistamisessa käytetty menetelmä tai esittämistapa muiden joukossa, johon on sitouduttu sen taiteellisen ilmaisuvoiman vuoksi tai siksi, että laulullinen opettaminen, oppiminen ja mieleen painaminen on monesti ei-laulullista tehokkaampaa. Laulamisen on ortodoksisen opetuksen mukaisesti paljon syvällisempi merkitys. Tähän merkitykseen paneudutaan tässä kirjoituksessa.

Laulamisen, Jumalan lähestymisen termistö on kreikankielisenä laaja. Suomeksi sanastoa on osin vaikea kääntää, koska vastaava vivahteikas terminologia suurelta osin puuttuu. Tämän esityksen tehtävänä ei olekaan paneutua laulamisen moninaiseen terminologiaan, vaan tarkastella joukkoa kysymyksiä: Kuka ylistää Jumalaa? Onko ylistäminen velvollisuus? Jos vastaus jälkimmäiseen kysymykseen on myönteinen, kenen sitten tulee laulaa ylistystä ja kiitosta Jumalalle? Laulun syntyhistoriaan liittyviin kysymyksiin vastaamalla on mahdollista saada tärkeää tietoa ortodoksisen kirkkolaulun olemassaoloon vaikuttaneista teologisista taustatekijöistä: Miksi jumalanpalvelukset esitetään lähes kauttaaltaan laulaen? Miksi koko kirkko laulaa? Miksi ortodoksinen kirkko on laulava kirkko?

1. Mitä on “maan tomu”?

Tutkittaessa ortodoksisen kirkkolaulun syntyä, on palattava ajassa kauas taaksepäin. Ei riitä, että siirrytään parin tuhannen vuoden takaisin kristinuskon syntyvaiheisiin, vaan on palattava aikaan, jolloin maailma ja ensimmäiset ihmiset luotiin. Jumalan luomisvoimalla maan tomu aktivoituu. Luotu sai kyvyn lähestyä Luojaansa, huutaa hänen puoleensa hädässä ja ylistää häntä.

Lähtöasetelmana ortodoksisen laulun syntyhistoriassa onkin “maan tomu”, jota käsittelen aluksi luomiskertomuksen pohjalta, luotiinhan ihminen “maan tomusta”. Tarkastelun kohteena ovat ensinnäkin tomun laatuun liittyvät seikat. On myös kysyttävä, mitä merkitsee kirkkolaulun kannalta se, että Jumala puhalsi muovaamaansa ihmiseen “elämän hengen”.

Luomiskertomusta selitettäessä on kiinnitettävä huomiota Vanhan testamentin sanoihin. Ihmisen luomisesta (Gen 2:7, LXX) kerrotaan näin: “Ja Jumala muovasi ihmisen maan tomusta ja puhalsi hänen kasvoihinsa elämän hengen ja ihmisestä tuli elävä sielu.” (Καὶ ἐπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν² ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν). Nykysuomenoksen³ mukaan kuvaus kuuluu seuraavasti: “Ja Herra Jumala muovasi⁴ maan tomusta ihmisen. ja puhalsi hänen sieraimiinsa elämän henkäyksen⁵ ja niin ihmisestä tuli elävä olento”⁶. Ihminen siis muovattiin maan tomusta.

Kirkon hymnografiassa ihmisen luomisen hetkeen viitataan esimerkiksi Kristuksen kasteen juhlapäivänä. Loppiaispalveluksen ehtoopalve-

luksen kolmas avuksihuutostikiira⁷ (toinen sävelmä), jonka hymnografi on munkki Johannes, kuuluu suomalaisena käännöstulkintana näin:

Jordan-virta on ottanut syliinsä kaiken Alkulähteen, ja Lohduttajahenki laskeutuu kyyhkysen hahmossa alas. Nyt taivuttaa päänsä Hän, joka itse on taivaat taivuttanut. Maan tomu huutaa Luojalleen: ”Miksi käsket minun tehdä sen, mikä on minulle liian suurta? Minä itsehän tarvitsen kasteen Sinulta!” Oi synnitön Kristus, meidän Jumalamme, kunnia olkoon Sinulle!⁸

Jumala oli tullut maailmaan ihmiseksi. Hymnissä maan ja taivaan kohtaamisen dramatiikka korostuu kolminkertaisesti: 1) ”Jordan-virta on ottanut syliinsä kaiken Alkulähteen”, 2) ”Nyt taivuttaa päänsä Hän, joka on itse taivaat taivuttanut”, 3) ”Maan tomu huutaa Luojalleen”. Luomiskertomukseen saattaisivat viitata stikiiran sanat ”ja Lohduttajahenki laskeutuu”, puhalsihan Jumala luomiskertomuksessa ihmiseen elämän hengen. Ainakin sanoilla on yhteys luomiskertomuksen alkuun, jolloin ”Jumalan henki liikkui vetten yllä” (1. Moos.1: 2: “πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος”).

Kiinnitettäköön aluksi huomio sanoihin ”maan tomu huutaa Luojalleen”. Alkukielestä käännettynä tarkka sanamuoto on ”savi karjuu ja mylvii Muovaajalleen” (κράζει καὶ βοᾷ πηλὸς τῷ Πλαστοργῶ).⁹ Huutava maan tomu – tai hymnin kerronnan mukaan mylvivä ja huutava savi – on ”huutavan ääni erämaassa” (φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ) eli Johannes Edelläkävijä ja Kastaja (Matt. 3:2).¹⁰ Hymnin sanat kuvaavat sitä, kuinka Jumala oli antanut Johannekselle lähes inhimillisyyden rajat ylittävän tehtävän: Hänen oli kastettava Kristus-Jumala, joka oli tullut maan päälle ja oli nyt myös ihminen, mutta vailla syntiä. Johanneksen tehtävänähän oli tätä ennen ollut kastaa syntisiä ja katuvia, jolloin hänen julistuksensa kuului: ”Tehkää parannus (Μετανοίτε), sillä taivasten valtakunta on tullut lähelle!” (Matt. 3:2).¹¹ Nyt Jumala oli määrännyt hänet uuteen tehtävään, jossa hän hymnografin mukaan oli saven eli maan tomun, edustaja. Kuinka hän olisi voinut huutamatta ja vastustelematta, ”mylvimättä ja karjumatta”, ottaa vastaan tehtävän kastaa synnittömän ja samalla ”kaiken Alkulähteen, joka itse oli taivaat taivuttanut”?

Esimerkki osoittaa, että sen enempiä hymnografiassa kuin kirkon opettajien teksteissä yleensäkin ei käytetä ihmisen muovaamiseen valitusta aineesta sanaa ”tomu” vaan ”savi”. Aine, josta Jumala muovasi ihmisen, oli elinkelpoista ja helposti muovattavaa savea. Tomulla (jota ei enää voi muovata) käsitetään kirkon opettajien mukaan lähes aina katoamista,

katoavaa ainetta, olemassaolosta eroamista. Tällöin kysymyksessä ei siis ole eläväksi sopiva ”maan tomu”, eli ”savi”, josta Jumala loi, vaan katoava aine, jonka maanpäällinen vaikutus oli jo lakannut olemasta. Kutsuttiinpa niitä pelkäksi tomuksi, meillä on siis kaksi ihmisen olemusta kuvaavaa käsitettä, tomu ja savi.

Katoava tomu

Esimerkkejä hajoavasta ja katoavasta tomusta löytyy esimerkiksi psalmiteksteistä, kuten jakeesta ”Ei kai tomu Sinua ylistä tunnustaen tai julista Sinun totuuttasi?” (Ps. 29:10).¹² Kirkon opettajien teksteihin tukeutuneen oppineen teologin Johannes Euthymios Zigabenoksen (1050-1120) tulkinnan mukaan kyseisessä kohdassa tarkoitetaan juuri katoavaa tomua. Tämä on ilmeistä kun psalmin 29 jaetta luetaan toista psalmijaetta – ”Eivät kuolleet ylistä Sinua, Herra, eikä kukaan tuonelaan laskeutunut, vaan me, jotka elämme, kiitämme Herraa”. (Ps 113: 25-26)¹³ – vasten:

Luottaen Jumalan kärsivällisyyteen Daavid vetoaa sanoen: Tokkopa Sinua kiittäisi se tomu, joksi olen vaarassa hajota?... Minun onkin parempi vielä elää, ei itseni tähden, vaan jotta voisin kantaa Sinulle ylistystä, ylistää hymnein ja julistaa Sinun totuuttasi.¹⁴

Myös Ps. 87:11 esiintyy sama ajatus siitä, että kuollut ei enää voi ylistää Jumalaa: ”Et kai Sinä tee ihmeellisiä asioita kuolleille, tai lääkärit nostaisi kuolleista, ja he [kuolleet] tunnustaen ylistäisivät sinua?”¹⁵ Euthymios Zigabenos toteaa:

Ihmisluonnon lain mukaisesti Hän¹⁶ pelkää kuolemaa ja pyytää saada vielä elää. Sanoohan Hän Evankeliumeissakin: ”Isäni, jos on mahdollista, sivuuttakoon tämä malja minut”.¹⁷

Tulkitsija viittaa edellä esitettyyn psalmijakeeseen ja toteaa sitten vakuuttuneena:

Et kai Sinä tee ihmeellisiä tekoja tunteettomille kuolleille? Sellaisia kuin usein teet eläville. Tai nostaisivatko lääkärit ylös, ja he [kuolleet] kiittäisivät Sinua? Eivät. Vaan elävät ovat tietoisia sellaisista [ihmeistä] ja kiittävät. Anna siis minun elää, jos mahdollista!¹⁸

Maasta katoavaan tomuun ja samalla luodun aineen elävään olemassa-oloon viittaa munkki Johannes Mustajalka rukouskanonissaan enkelille, ihmiselämän suojelijalle (8. säv., 7. veisu, 3. tropari):

Aine on äitini, savi isäni ja maan tomu esi-isäni, ja heidän sukulaisuutensa saa minut alati katsomaan maahan. Oi puolustajani, suo minun joskus katsoa pelvotta ylös, kohti taivaan ihanuutta!¹⁹

Ihminen on sidottu näihin kolmeen materiaan, aineeseen, saveen ja maan tomuun, jotka vetävät häntä jatkuvasti maata kohti. Hänelle on kuitenkin annettu mahdollisuus kutsua avuksi puolustajaa, ihmiselämää suojelevaa enkeliä, että hän voisi kohottaa katseensa ylöspäin kohti taivaita. Runoilija ei mainitse tässä yhteydessä, miksi aineeseen, saveen ja maan tomuun sidottu ihminen toivoo voivansa kohottaa katseensa kohti Jumalaa. Ei kuitenkaan liene epäilystäkään siitä, etteikö hymnintekijä harkitun niukkasanisella runokielellä tarkoita sitä, että maahan ja aineeseen sidotulla ihmisellä on mahdollisuus ja oikeus – tässä taivaallisia voimia avuksi kutsuen – kohottaa rukouksensa Kaikkivaltiaan Jumalan puoleen.

2. Luoja: muovaaja ja keraamikko

Ortodoksisessa perinteessä ihmisen luomista muistettaessa ei siis useinkaan puhuta tomusta vaan savesta muovaamisesta. Kaikkivaltiasta Jumalaa kutsutaankin Luojan eli *demiurgin* (δημιουργός) sijaan ihmisen luomisessa käytettyä tarkempaa tekotapaa ilmaisevalla nimellä: Jumala on muovaaja tai ”muotoilija”, *plasturgi* (πλαστοουργός). Käytössä on vielä kolmaskin nimi, sillä ihmisen Luojan ominaisuudessa Jumalaa kutsutaan myös keraamikoksi tai keramiikkataiteilijaksi, *kerameus* (κεραμεύς). Ilmaisella korostetaan sitä, että Jumala ei vain muovannut ihmistä savesta, vaan valmisti lujasti kuumentamalla (polttamalla) savesta ”esineen”. Hymnografiassa esiintyvä ilmaus *kerameus* korostaa ortodoksisen kirkon näkemystä ihmisen arvosta. Eihän Jumalan luoma elävä ihminen ole sentään silkkaa tomua, vaan savea, eikä vain savea, vaan savesta taidokkaasti muovattu keraaminen luomus – siis todellinen taideteos! Esimerkiksi Andreas Kreetalaisen (n. 660- n. 740) suuressa katumuskanonissa (6. sävelmä, 1. veisu 10. tropari) sanotaan:

Kun Sinä, Keraamikko, olit muovannut eläväksi saven, Sinä sijoitit minuun lihan ja luut, hengityksen ja elämän. Siksi, Tekijäni, Lunastajani, Tuomarini, ota minut vastaan katuessani.²⁰

Tässä on kyse katuvan ihmisen pyynnöstä, että Jumala ottaisi hänen rukoimensa vastaan. Katuva muistuttaa Jumalaa siitä, että tämä on hänet luonut. Pyytäessään rikkomustensa anteeksiantoa, veisun ihminen käyttää Luojaista nimitystä Keraamikko. Samaan tapaan 300-luvulla elänyt kirkon opettaja Basileios Suuri viittaa katumuksessa käytetyn oikean melodiikan merkitykseen huudahtamalla: "Oi melodista katumusta!" (Ὁ τῆς ἐμμελοῦς μετανοίας!).²¹

Jumala on siis savenvalaja. Hän muovasi saven, antoi sille hengityksen ja elämän sekä teki sen kestäväksi. Näin luodun ihmisen tehtäväksi tuli kohottaa katseensa Luojaa kohti myös katuvana, ja pyytää melodisesti rikkomustensa anteeksiantoa.

Savi ja tuli

Tuli liittyy symbolisena elementtinä kristillisen kirkon perustamisvaiheeseen. Helluntain tapahtuma kuvaa apostolien valmistamista heidän tulevaan toimintaansa. Apostolien teoissa (2:1-4) kuvataan tämä tapahtuma, jossa tulella on oma osuutensa:

Kun sitten koitti helluntaipäivä, he olivat kaikki yhdessä koolla. Yhtäkkiä kuului taivaalta kohahdus, kuin olisi käynyt raju tuulenpuuska, ja se täytti koko sen talon, jossa he olivat. He näkivät tulenlieskoja, kuin kieliä, jotka jakautuivat ja laskeutuivat itse kunkin päälle. He tulivat täyteen Pyhää Henkeä ja alkoivat puhua eri kielillä sitä mitä Henki antoi heille puhuttavaksi.

Eräessä puheessaan Johannes Krysostomos käsittelee ihmisen lankeemusta ja langenneen ihmisen palauttamista Jumalan yhteyteen seuraavasti:

Aikaisemmin se [ihminen] oli savea, ja turmeltui. Muovaan sen uudestaan uudestisyntymisen kylvyssä, ja panen sen tuleen. Huomaa: Hän otti to-mua maasta ja teki ihmisen, muovasi hänet. Tuli perkele ja turmeli hänet. Tuli Jumala, otti taas ihmisen, teki uuden seoksen, valoi hänet uudelleen kasteessa, mutta ei jättänyt ruumista saviseksi, vaan teki siitä keraamisen.

Hän pani saven Hengen tuleen: *Hän kasta teidät Pyhällä Hengellä ja tulella*²²; vedessä uuden muovaamisen tähden, tuleessa vahvistamisen²³ tähden. Sen tähden profeetta sanoi muinoin ennustaessaan: *Murrat ne kuin saviastiat*²⁴. Hän ei sanonut kuin keraamiset astiat, ne astiat, joita jokaisella on. Saviastiat ovat niitä, joita savenvälä tekee pyörällään. Savenvälän astiat ovat savisia, mutta meidän keraamisia. Ennustaessaan siis kasteessa tapahtuvasta uudelleen muovaamisesta profeetta huudahti: *Murrat ne kuin saviastiat*. Se tarkoittaa: Muovata uudelleen ja polttaa. Kun laskeudun kasteeseen, Hän muovaa uudelleen muotoni, polttaa sen Hengen tuleessa ja siitä tulee keraaminen. Ettei tämä ole sanaleikkiä, kuuntele Jobia: *Olet itse minut tehnyt maan savesta*²⁵. Ja Paavali: *Tämä aarre on meillä keraamisissa astioissa*²⁶. Huomaa keraamisen esineen kestävyys. Sitä ei polta tuli, vaan Henki.²⁷

Tulen elementti liittyy tässäkin katkelmassa selvänä symbolina Pyhän Hengen toimintaan. Jumalan luomistyö uusiutuu ja jatkuu kasteen ja voitellun sakramenteissa jokaisen ihmisen osalta. Tullakseen kestäväksi muovattu savi vaatii kuumennuksen.

Laulavan ihmisen osalta kuumuutta pidetään esikuvana, kun ihmisen laulua verrataan taivaallisten olentojen, enkelten lauluun. Hymnografiassa ihmisiä kutsutaan toisinaan savihuulisiksi ja enkeleitä puolestaan tulikieliksi.²⁸ Enkelithän jaetaan yhdeksään luokkaan ja näistä ylimpään ja Jumalaa lähimpään ryhmään kuuluvat serafit ovat juuri laulajaenkeleitä. Saviolentojen laulu, vaikka savi onkin vahvistettu, ei tietenkään ole rinnastettavissa kuumien serafien (sana serafihan tarkoittaa kuumaa) jatkuvaan ja intensiiviseen lauluun.

Hymnografiassa saviset ja tuliset saatetaan kuvata vastakohtaparina, kun runoilija on halunnut kuvata enkellaulun tulenkaltaista intensiivisyyttä verrattuna savesta luotujen ihmisolentojen aineelliseen lauluun. Runoilija Andreas Kreetalaisen ilmaisema pyyntö esitetään suuren paaston jumalanpalveluksessa, jossa Jumalaa rukoillaan ottamaan ihmisten aineellinen laulu vastaan samanveroisena kuin "liekehtivistä suista lähtevä" laulu:

Aluton, luomaton Kolminaisuus, jakaantumaton Ykseys, Kolme ja Yksi, Isä, Poika ja Henki, yksi Jumala, ota vastaan savisten kieltemme kantama kiitosvirsi, ikään kuin se olisi liekehtivistä suista lähtevä.²⁹

Tuli kuvaa puhtautta ja intensiivisyyttä eikä siksi olekaan ihme, että juuri tuliolentojen, serafien laulu on kristityn laulun esikuva. Kuten Andreas Kreetalaisen runo ja Johannes Krysostomoksen puhe edellä osoittivat, Jumala muovasi ihmisen keraamikkona. Ihminen on siis poltettua savea. Näin vahvistuneena hänellä on pelkkää saviolentoa paremmat mahdollisuudet oppia jäljittelemään serafien intensiivistä taivaallista esitystä.

3. "Kaikki, joissa henki on..." – kiitospsalmi

Luodessaan ihmisen maan tomusta Jumala siis "puhalsi hänen kasvoihinsa elämän hengen ja ihmisestä tuli elävä sielu" (... ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. Gen:2:7).³⁰ "Elämän henki" (πνοὴ ζωῆς) tarkoittaa elämiseen tarvittavaa hengittämistä. Samalla ihmisestä tuli "elävä sielu" (ψυχὴ ζῶσα). Nykysuomennoksen mukaan ilmaistuna: "...ja puhalsi hänen sieraimiinsa elämän henkäyksen³¹ ja niin ihmisestä tuli elävä olento."³²

Kun elämän henki oli puhallettu ihmiseen, hänen velvollisuutensa oli ylistää Luoja ja kääntyä tämän puoleen jatkuvasti. Ajatus näkyy selkeästi isien opetuksesta ja kirkon hymnografiasta. Asian todellisuutta vahvistaa se seikka, että ylistämisen velvoite ei koske vain ihmistä, vaan itse asiassa koko luotua "hengittävää" luomakuntaa.

Aamupalveluksen lopussa³³ laulettava kiitospsalmi³⁴ alkaa seuraavin sanoin: "Kaikki, joissa henki on, kiittäkää Herraa! Ylistäkää Herraa taivaista, ylistäkää Häntä korkeuksissa, Sinulle, Jumala, sopii ylistystä veisata."³⁵ Ilmaisuihin "kaikki joissa henki on" (πᾶσα πνοὴ) eli kaikki henki, tarkoittaa kaikkea mikä hengittää. Kuten edellä tuli jo esille, sana πνοὴ merkitsee henkeä hengittämisen eli elämisen kannalta. Psalmikehoituksessa ei siis esiinny henkeä³⁶ ja sielua tarkoittavaa sanaa *pneuma* (πνεῦμα), joka luotiin vain ihmiselle. Näin ollen "kaikki, joissa henki on" ei rajaudu tarkoittamaan pelkästään ihmistä vaan viittaa koko luomakuntaan. Kirkon opetuksen mukaan myös luomakunnan tehtävänä on ylistää Jumalaa. Psalmi 65 alkaakin kaikelle luodulle osoitetulla kehotuksella: "Riemuiten huutakaa Herralle kaikki maa. Laulakaa hänen nimellensä, antakaa kunnia hänen nimellensä. Halleluja."³⁷

Siitä, että eläimetkin tuntevat Jumalan suuruuden on monia esimerkkejä. Näitä kertomuksia tunnetaan mm. pyhien synaksaareissa, elämänkerroissa, joissa villieläimetkin esiintyvät kesyinä palvelustehtävissä. Seu-

raava hymni kertoo siitä, kuinka maailman luominen antoi edellytykset sekä ihmisille että eläimille Luojan ylistämiseen. Kyseessä on nimellä *Ilkosseja ja hymnejä yksiolennolliselle ja kaikkivoimalliselle ja jakaantumattomalle Kolminaisuudelle* oleva pyhien joukkoon luetun Efesoksen Markoksen todellisen veljen lainvartija, diakoni Johannes Eugonikoksen runo³⁸:

Δεῦρον ὡσπερ ἐκτείνας, οὐρανὸν ἐφ' ὑδάτων, τὴν ἡπειρον ἐθεμελιώσω
τῷ προστάγματί σου, ὡς Θεὸς παντοκράτωρ, μόνε Βασιλεῦ ὕψιστε,
ἀνθρώποις τε καὶ ζῴοις, ἐτοιμάσας κατοικεῖν καὶ ψάλλειν Ἀλληλούϊα.

Kaikkivaltiaana Jumalana levitettyäsi taivaan ikään kuin taljan vesien päälle, Sinä ainoa korkein Kuningas perustit käskyilläsi kuivan maan ja valmistit sen ihmisille ja eläimille paikaksi, jossa asua ja veisata: Halleluja!

Maa on siis valmistettu sekä ihmisille että eläimille, jotta molemmat ylistäisivät laulaen Jumalaa. Ylistämisen velvoite ei koske hymnien esimerkienkin valossa vain ihmisiä ja eläimiä vaan koko luomakuntaa. Tämä näkyy erittäin selvästi kahdeksannessa raamatullisessa oodissa³⁹ (Dan. 3), joka sisältää koko maailmaa koskevan ylistämisen kehotuksen. *Kolmen pyhän nuorukaisen oodin*⁴⁰ johdantona on seitsemäs oodi, jossa kuvataan nuorukaisen ylistysveisua tulisessa pätsissä. Kahdeksas oodi jatkaa ylistyksen teemaa ja nuorukaisten esimerkkiä seuraten kaikkea luotua kehotetaan ylistämään Jumalaa laulamalla:

Τὸν Δεσπότην ὕμνησον ἢ κτιστῶν φύσις.
Ἀρχή· Τὸν Κύριον ὕμνεῖτε τὰ ἔργα, καὶ ὑπερψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.
Εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα Κυρίου, τὸν Κύριον· ὕμνεῖτε καὶ ὑπερψοῦτε αὐτὸν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.
Εὐλογεῖτε, Ἄγγελοι Κυρίου, οὐρανοὶ Κυρίου, τὸν Κύριον· ὕμνεῖτε καὶ ὑπερψοῦτε αὐτὸν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Veisuin ylistä Valtiasta, Sinä luotujen luonto!

Alku: Teot, veisuin ylistäkää ja korottakaa Herraa kaikkina aikoina!

Kiittäkää, kaikki Herran työt, Herraa, veisuin ylistäkää ja korottakaa Häntä iankaikkisesti.

Kiittäkää, Herran enkelit, Herran taivaat, Herraa, veisuin ylistäkää ja korottakaa Häntä iankaikkisesti."⁴¹

Samaa säkeistörakennetta (alku- ja loppusanoja) käyttäen luetellaan kaikkia luodun luonnon osia, kuten: "kaikki vedet taivaan päällä, kaikki, mikä voimallista on... aurinko ja kuu, taivaan tähdet... valo ja pimeys, yöt ja päivät... kaikki sade ja kaste... tuli ja helle, kylmyys ja kuumuus... kaste ja pilvet, jää ja pakkaneen." Vuoronsa saavat myös eläimet: "Kiittäkää... meripedot ja kaikki vedessä liikkuvaiset... kaikki taivaan linnut, kaikki pe-toeläimet ja karja, Herra, veisuin ylistäkää ja korottakaa Häntä iankaikkisesti."⁴² Viimeisissä säkeissä kehoitetaan myös eri ihmisryhmiä kiittämään Jumalaa. Näistä huomattakoon erityisesti ihmiset, jotka kuoltuaan eivät ole hävinneet katoavana tomuna, vaan elävät jo iankaikkisuudessa: "Kiittäkää, vanhurskasten henget ja sielut, pyhät ja sydämestä nöyrät, Herra, veisuin ylistäkää ja korottakaa Häntä iankaikkisesti."⁴³

4. Lopuksi

Ylistämisen, kiittämisen ja rukoilemisen monivivahteinen terminologia heijastaa kirkon lauluun liittyvän opetuksen merkittävyyttä. Ortodoksisen kirkon opetuksen mukaan Jumalan ylistämisen ja kiittämisen, so. laulamisen velvoite tuli voimaan sillä hetkellä kun maailma ja ihminen luotiin. Maan tomun, saven, josta Jumala muovasi ihmisen, tuli laulaen ylistää Luojaansa. Ylistämisen kokonaisvaltaisuuteen kuuluu se, että ihmisen lisäksi koko luomakuntaa, maanpäällistä materiaa jokaisessa osassaan ja solussaan kehoitetaan ylistämään Luojaansa laulaen. Laulaminen, "veisuin ylistäminen" puolestaan merkitsee koko luomakunnan, ennen kaikkea ihmisen, kokosydämistä intensiivistä ja vilpittöntä Jumalan puoleen kääntymistä.

Lähteet ja kirjallisuus

Βασιλείου, Ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας

s.a. Ὁμιλία ρηθεῖσα ἐν λιμῶ καὶ αὐχμῶ. PG 31.

Ἐγκόλπιον τοῦ ἀναγνώστου

1985 Ἐγκόλπιον τοῦ ἀναγνώστου. Ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀνατύπωσις Γ. Ἀθῆναι.

Εὐθυμίου Μοναχοῦ τοῦ Ζιγαβηνοῦ

2000 Ἐξήγησις εἰς τὸ Ψαλτήριον. PG 128. Ἀθῆναι.

Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου

s.a. Ὁμιλία, ὅτε τῆς ἐκκλησίας ἔξω εὐρεθεὶς Εὐτρόπιος ἀπεσπάσθη, καὶ περὶ παραδείσου καὶ Γραφῶν, καὶ εἰς τὸ "Παρέστη ἡ βασιλίσα ἐκ δεξιῶν σου". PG 52, 395-414.

Juhlaminea

1987 Juhlaminea. Suomen ortodoksisessa kirkossa vietettävien 12 suuren juhlan ja 23 muun juhlan jumalanpalvelusten tekstit. OKJ. Pieksämäki 1987.

Μηναῖον τοῦ Ἰανουαρίου

1960 Μηναῖον τοῦ Ἰανουαρίου. ἔκδ. Φῶς. Ἀθῆναι.

Μηναῖα ὅλου τοῦ Ἐνιαυτοῦ

1960-61 Μηναῖα ὅλου τοῦ Ἐνιαυτοῦ. ἔκδ. Φῶς. I-XII. Ἀθῆναι.

Otteita Suuren Paaston Jumalanpalveluksista

1980 Otteita Suuren Paaston Jumalanpalveluksista. OKJ. Pieksämäki.

Pyhä ja Suuri Paasto

1976 Pyhä ja Suuri Paasto III. OKJ. Kuopio 1976.

Seppälä, Hilikka

2000 Huutavat enkelit ja ihmiset. Enkelit kirkkolaulun opettajina. – Erga 2000. Joensuun yliopiston ortodoksisen teologian vuosikirja. Ortodoksisen teologian julkaisuja n:o 29, Joensuu 2001. 289-320.

2001 Tulikielet ja savihuulet. Enkelit kirkkolaulun opettajina. – Muualla, täällä. Kirjoituksia elämästä, kulttuurista, musiikista. Juhlakirja Erkki Salmenhaarelle. Toim. Tyrväinen, H., Lappalainen, S., Mäkelä, T. & Vierimaa, I. (toim.). Jyväskylä – Tampere. 140, 295-309.

2007 The Dust of the Ground Praises His Creator: A View of the Essence of Orthodox Church Singing. – The Traditions of Orthodox Music. Proceedings of the First International Conference on Orthodox Church Music. University of Joensuu, Finland 13-19 June 2005, 197-216.

Sunnuntaivigilia

1957 Sunnuntaivigilia kahdeksansävelmistöineen. OKJ. Pieksämäki

Τὸ Ψαλτήριον

1989 Τὸ Ψαλτήριον τοῦ προφήτου καὶ βασιλέως Δαυῖδ μετὰ ἑννέα ᾠδῶν, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀθῆναι.

Τριδιῶν

s.a. Τριδιῶν κατασκευτικὸν περιέχον ἅπασαν τὴν ἀνήκουσαν αὐτῶ ἀκολουθίαν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ἔκδ. Φῶς, Ἀθῆναι, S. A.

Ὡρολόγιον τὸ Μέγα

1953 Ὡρολόγιον τὸ Μέγα. Ἀθῆναι.

Vanhan testamentin apokryfikirjat

1950 Vanhan testamentin apokryfikirjat. Johdannolla varustanut A. F. Puukko. Porvoo.

Viitteet

- ¹ Aiheesta ks. Seppälä 2000.
- ² Huom. kreikaksi kaksi akkusatiivia: ihminen ja tomu.
- ³ Tässä kirjoituksessa viittaukset Raamattuun ovat 1992 suomennoksen mukaisia, jollei asiasta ole erityismainintaa.
- ⁴ Edellinen (1933) käännös: "teki".
- ⁵ Edellinen käännös: "hengen".
- ⁶ Edellisen suomennoksen mukaan: "elävä sielu".
- ⁷ Sanatarkasti kr. κερραγάρια = karjahdukset.
- ⁸ Juhlaminea 1987, 59.
- ⁹ Μηναιον του Ιανουαριου 1960, 121.
- ¹⁰ Suom. Raamatussa: "Ääni huutaa autiomaassa." Edellinen käännös: "Huutavan ääni kuuluu erämaassa."
- ¹¹ Suom. Raamatussa: "Kääntykää, sillä taivasten valtakunta on tullut lähelle!"
- ¹² Suom. Raamatussa: "Ylistääkö maan multa sinua, julistaako se sinun uskollisuuttasi?" (Ps. 30:10)
- ¹³ Suom. Raamatussa: "Eivät kuolleet ylistä Herraa, ei yksikään, joka on hiljaisuuteen laskeutunut. Mutta me kiitämme Herraa." (Ps 115,17-18)
- ¹⁴ Ευθυμιου Μοναχοῦ του Ζιγαβηνοῦ 2000, 344 D-345. Suom. Johannes Seppälä.
- ¹⁵ Suom. Raamatussa: "Ethän sinä kuolleille tee ihmeitä, eivät varjot nouse sinua ylistämään."
- ¹⁶ Tulkinnan mukaan "Hän" on yhtäältä kirjoittaja, mutta toisaalta "Hän" ennustaa Kristuksesta.
- ¹⁷ Matt 26,39; suom. Raamatussa: "Isä, jos se on mahdollista, niin menköön tämä malja minun ohitseni".
- ¹⁸ Ευθυμιου Μοναχοῦ του Ζιγαβηνοῦ 2000, 893 D. Suom. Johannes Seppälä.
- ¹⁹ Ὑλην σχων τὴν μητέρα, καὶ πηλὸν τὸν πατέρα, καὶ τὸν προπάτερα χουῶν, τῆ τούτων συγγενεία, εἰς γῆν διόλου βλέπω ἀδεῶς δὸς προστάτα μου, καὶ βλέψαι ποτὲ, πρὸς οὐρανοῦ τὸ κάλλος." Ὡρολόγιον τὸ Μέγα, 1963, 574. Suom. Johannes Seppälä.
- ²⁰ "Τὸν πηλὸν ὁ Κεραμεὺς, ζωπλαστήσας ἐνέθηκάς μοι, σάρκα καὶ ὀστᾶ, καὶ πνοὴν καὶ ζωὴν. Ἀλλ' ὦ Ποιητά μου, Λυτρωτά μου, Κριτά, μετανοοῦντα δέξαι με." Τριδιῶον s. a., 295. Suom. Johannes Seppälä. Käytössä oleva suomennos: "Savenvalajana muovaten saven eläväksi annoit minulle lihan ja luut, hengityksen ja elämän; sentähden, oi Luojani, Lunastajani ja Tuomarini, ota minut katuessani vastaan." Pyhä ja Suuri Paasto 1976, 120. Suuri katumuskanoni kuuluu pääsiäistä edeltävän suuren paaston jumalanpalveluksiin. Suuri se on siksi että runo sisältää yhteensä 250 säkeistöä.
- ²¹ Βασιλείου s.a. 312.
- ²² Matt. 3:11.
- ²³ Vahvistaminen on ortodoksisen perinteen mukaisesti voitelen sakramentti.
- ²⁴ Ps. 2:9.

- ²⁵ Job 10:9.
- ²⁶ 2. Kor 4:7; suom. Raamatussa "saviastioissa".
- ²⁷ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου s.a. 395-414. Suom. Johannes Seppälä.
- ²⁸ Ks. aiheesta Seppälä 2001.
- ²⁹ Kyseessä on suuren maanantain ehtoonjälkeisen palveluksen kolmiveisun säkeistö. Ks. Τριδίων s. a. Suomennos Johannes Seppälä. Käytössä olevasta suomennoksesta ei vertaus käy selvästi ilmi, koska sana "savinen" on käännetty sanalla "mainen": "Aluton, luomaton Kolminaisuus, jakaantumaton Ykseys, Kolme ja Yksi, Isä, Poika ja Henki, yksi Jumala, ota vastaan maisen kielemme kantama kiitosvirsi, ikäänkuin se olisi tulisesta suusta lähtevä." Otteita Suuren paaston jumalanpalveluksista 1980, 400.
- ³⁰ Suom. Raamatussa: "Ja Herra Jumala muovasi maan tomusta ihmisen ja puhalsi hänen sieraimiinsa elämän hengen ja niin ihmisestä tuli elävä olento."
- ³¹ Edellinen (1933) käänös: "hengen".
- ³² Edellinen käänös: "elävä sielu".
- ³³ Tämä alku lauletaan sunnuntain tai jonkun suuren juhlapäivän palveluksessa. Ks. Ohje Ὁρολόγιον τὸ Μέγα 1963, 81.
- ³⁴ Κρ. αἶνοι = ylistykset, ylistysveisut, ylistyshymnit.
- ³⁵ "Πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον. Αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν τοῖς ὑψίστοις. Σοὶ πρέπει ὕμνος, ὁ Θεός." Tästä alusta käytetään kreikaksi nimitystä "Πασαπνοάριον". Ks. Ἐγκόλπιον τοῦ ἀναγνώστου 1985, 43. Jakeet on poimittu psalmeista seuraavasti: Πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον on psalmin 150 loppu, Αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν τοῖς ὑψίστοις ovat psalmin 148 alusta. Σοὶ πρέπει ὕμνος, ὁ Θεός on psalmin 64 alusta. Ks. Τὸ Ψαλτήριον 1989, 73, 168, 170. Suom. Raamatussa: "Kaikki te, joissa on elämän henkäys, ylistäkää Herraa! Ylistäkää Herraa, te jotka olette taivaassa, ylistäkää häntä korkeuksissa! Sinua, Jumala, me ylistämme." Ks. Sunnuntaivigilia 1957, 51-52.
- ³⁶ Myös Pyhä Henki on pneuma (Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα).
- ³⁷ "Ἀλαλάξατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ. Ψάλατε δὴ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, δότε δόξαν ἐν αἰνέσει αὐτοῦ. Ἀλληλουῖα." Τὸ Ψαλτήριον 1989,74. Suom. Raamatussa: "Kohota Jumalalle riemuhuuto, maa, riemuitkaa, maan asukkaat. Laulukaa hänen nimensä kunniaa, kiittäkää ja ylistäkää häntä."
- ³⁸ Ὁρολόγιον τὸ Μέγα 1963, 600.
- ³⁹ Sana oodi (kr. ᾠδὴ) johtuu sanasta ado (ἄδω), laulaa.
- ⁴⁰ Suomennoksesta ks. Asariaan rukous ja kolmen miehen kiitosvirsi tulossa, Vanhan testamentin apokryfikirjat 1950, 427-433. Ortodoksisella kirkolla ei Suomessa ole käytössään virallista julkaisua septuagintasta, johon tämäkin oodi kuuluu. Pidän tämän artikkelin yhteydessä käyttämäni Puukon käänöstä luotettavampana kuin saatavilla olevia uudempia suomennoksia.
- ⁴¹ Ὁρολόγιον τὸ Μέγα 1963, 75-76. Johdantolause suom. Johannes Seppälä. Ks. μῦθος Τὸ Ψαλτήριον 1989, 184-185.
- ⁴² Ks. myös Vanhan testamentin apokryfikirjat 1950, 431-432.
- ⁴³ Vanhan testamentin apokryfikirjat 1950, 432.